

**POLITECHNIKA
RZESZOWSKA**
im. IGNACEGO ŁUKASIEWICZA

ВИЩА ТЕХНІЧНА ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ: ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДОНБАСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

**ВИЩА ТЕХНІЧНА ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ:
ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

Краматорськ – Івано-Франківськ – 2024

УДК 81-1+94 (477)

*Рекомендовано до друку вченою радою ДонНАБА
Протокол №5-24/25 (107) від 26.12.2024 р.*

Рецензенти:

Колесніченко С. В., доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Донбаської національної академії будівництва і архітектури.

Лозинська Т. М., доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету.

Пазюра Н. В., головний науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Редакційна рада:

Єфременко В. В., кандидат наук з державного управління, декан економіко-гуманітарного факультету Донбаської національної академії будівництва і архітектури.

Лисак Л. К., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри гуманітарної підготовки Донбаської національної академії будівництва і архітектури.

Долгальова О. В., доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри менеджменту Донбаської національної академії будівництва і архітектури.

Грицук Ю. В., кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної інженерної підготовки Донбаської національної академії будівництва і архітектури.

Вища технічна освіта XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: колективна монографія / За заг. ред. В.В. Єфременко, Л.К. Лисак. Краматорськ-Івано-Франківськ : ДонНАБА, 2024. Вип. 3. 276 с. **ISBN 978-617-599-060-5**

У монографії містяться матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Вища технічна освіта XXI століття: виклики, проблеми, перспективи», яка відбулася 13–14 грудня 2024 року в Донбаській національній академії будівництва і архітектури (м. Краматорськ – м. Івано-Франківськ).

Видання буде корисним для магістрантів, аспірантів, працівників усіх освітніх ланок.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За зміст і якість поданих праць, наукову коректність та оригінальність текстів відповідальність несуть автори.

ISBN 978-617-599-060-5

© Колектив авторів, 2024

© ДонНАБА, 2024

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА ЯК ВАЖЛИВА ЛАНКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПОТРЕБ РИНКУ ПРАЦІ

1.1. Мова як націстворчий феномен: мовна ситуація на Донеччині.....	5
1.2. Засоби масової інформації як інструмент впливу на суспільство: функції та ролі	15
1.3. Критичне мислення – проти міфів і фейків	25
1.4. Проблеми міжнародної міграції українців під час широкомасштабної агресії росії у 2022 році	37
1.5. Соціальна ізоляція літніх людей і вплив повномасштабного вторгнення в Україну на загострення цієї проблеми	49
1.6. Шлюби та подружні стосунки: причини та мотиви розлучень у сучасній Україні	57
1.7. Соціально-виховні функції фізичної культури і спорту у формуванні особистості учнів закладів загальної середньої освіти	68
1.8. Стресові чинники та наслідки для психологічного стану студентів першого курсу в умовах війни	77

РОЗДІЛ II. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Priorities of the quality of education in the modern labour market.....	92
2.2. Проблеми реорганізації мережі українських закладів вищої освіти.....	104
2.3. Досвід Донбаської національної академії будівництва і архітектури у сприянні працевлаштуванню випускників	114
2.4. Студентське самоврядування як форма соціального виховання майбутніх фахівців.....	121
2.5. Позааудиторна активність як інструмент інтеграції компетентностей здобувачів різних рівнів освіти	133

2.6. Assessing sustainability of educational information infrastructure	144
 РОЗДІЛ III. УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ, ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА ПРАВОВИХ ЗАСАД УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ В УКРАЇНІ 	
3.1. Соціально-економічні наслідки дорожньо-транспортних пригод в Україні ..	154
3.2. Проблеми розвитку будівельного виробництва і управління кадрами	167
3.3. Концепція якості послуг будівельних підприємств та підприємств сфери житлово-комунального господарства	185
3.4. Esg-інвестування у сталий розвиток: біржова діяльність та венчурний капітал	194
3.5. Дослідження фінансово-господарської діяльності будівельного підприємства ТОВ «Векторно-інжинірингова компанія».....	204
3.6. Optimal management of housing and utility workers during the development of industry 4.0 the VUCA world.....	215
3.7. Забезпечення економічної стійкості та конкурентоспроможності підприємств у післявоєнний період в контексті сталого розвитку	224
3.8. Ефективне управління людськими ресурсами в проєктах як ключовий фактор успіху: стратегічний підхід, мотивація та розвиток команд	235
 РОЗДІЛ IV. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАУЦІ, ОСВІТІ ТА ТЕХНІЦІ 	
4.1. Використання мережевих технологій для покращення навчального процесу	246
4.2. Розробка алгоритму підготовки пропозицій для розширення смарагдової мережі на базі гіс-інструментарію	258
АНОТАЦІЇ	264
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	273

1.7. Соціально-виховні функції фізичної культури і спорту у формуванні особистості учнів закладів загальної середньої освіти

Вступ. Фізична культура та спорт є невід'ємними складовими гармонійного розвитку особистості, адже сприяють формуванню фізичних, моральних, соціальних та емоційних якостей. У контексті закладів загальної середньої освіти ці аспекти набувають особливого значення через їхній вплив на становлення учнів як свідомих і соціально відповідальних громадян. Сучасні дослідження вказують на зростання ролі фізичної культури у вирішенні таких важливих питань, як профілактика девіантної поведінки, подолання соціальної ізоляції, розвиток навичок комунікації та роботи в команді.

Згідно з дослідженнями Ребриної А. А. (2022), колективні спортивні заходи створюють унікальні умови для розвитку соціальних зв'язків, формування довіри серед однолітків та виховання почуття відповідальності. Баженов Є. В. (2023) наголошує, що фізична культура формує не лише фізичну витривалість, а й моральні та етичні якості, такі як взаємоповага, дисциплінованість і чесність [1,8].

В умовах зростаючих соціальних викликів, зокрема низького рівня фізичної активності учнів, цифрової залежності та збільшення проявів агресії, роль спорту у виховному процесі стає ще більш важливою. Як зазначає Бідний М. В. (2023), регулярні заняття фізичною культурою сприяють зниженню рівня тривожності та розвитку емоційної стійкості учнів, що позитивно впливає на їхній загальний психологічний стан [2].

Особливої уваги заслуговує дослідження Коломоєць Г.А. (2024), яка акцентує на важливості виховання командного духу через спортивні ігри. Вона доводить, що такі заняття не лише підвищують фізичну активність, а й сприяють розвитку комунікативних навичок і почуття взаємодопомоги. За Данільченком В. О. (2023), спорт є ефективним інструментом профілактики

девіантної поведінки серед підлітків, адже дозволяє реалізувати їхні потенційні здібності у позитивному руслі [3,7].

Наступною перспективою є дослідження ролі фізичної культури в профілактиці девіантної поведінки серед підлітків. Це включає вивчення ефективності спортивних заходів у боротьбі з алкоголізмом, наркозалежністю, агресивністю, булінгом та іншими проблемами, характерними для молоді. Важливо дослідити, які саме види фізичної активності мають найбільший вплив на запобігання соціальним девіаціям і як організувати ефективну систему превентивних заходів у школах за допомогою фізичної культури. Як зазначають Джонсон і Тейлор (Johnson & Taylor, 2021), фізичні активності, включаючи командні види спорту, є ефективними у зменшенні агресивної поведінки серед підлітків [14].

Ще однією перспективою є дослідження того, як фізична культура може сприяти формуванню громадянської свідомості та патріотизму серед молоді. Спортивні заходи, зокрема в умовах командної гри або участі в національних змаганнях, можуть стати потужним інструментом для розвитку почуття належності до своєї країни, поваги до національних традицій та формування відповідальності перед суспільством. Це може бути досліджено в контексті національних спортивних традицій, участі школярів у волонтерських спортивних ініціативах та ін. Як зазначають Браун та Сміт (Brown & Smith, 2017), участь у спортивних змаганнях допомагає підліткам розвивати відчуття гордості за свою країну та відповідальність за громадське благо [13].

Таким чином, актуальність дослідження полягає в необхідності всебічного аналізу соціально-виховних функцій фізичної культури та спорту, їх впливу на формування особистості учнів, а також розробки практичних рекомендацій для впровадження цих аспектів у навчальний процес.

Метою статті є аналіз соціально-виховних функцій фізичної культури і спорту в контексті формування особистості учнів закладів загальної

середньої освіти, а також надання рекомендацій щодо їх інтеграції в освітній процес.

У статті розглянуто результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких роботи Баженкова Є. В., Бідного М. В., Ребрини А. А., Данільченка В. О., Коломoeць Г. А., Дутчак М. В., а також проаналізовано сучасні освітні програми та нормативно-правові документи, що регулюють використання фізичної культури як виховного інструменту [1,2,5,7,8].

Виклад основного матеріалу. Фізична культура є важливим засобом виховання, що впливає на всебічний розвиток учнів. Як зазначає Баженков Є.В. (2023), фізична активність формує в учнів такі якості, як дисциплінованість, витривалість, відповідальність і чесність. Ці риси необхідні для адаптації до соціального середовища та становлення як громадянина. Крім того, фізична культура дозволяє вирішувати питання гармонійного фізичного й емоційного розвитку, що є важливим у контексті сучасної освіти.

Важливу роль у вихованні через фізичну культуру відіграють спортивні цінності, такі як повага до суперника, дотримання правил, прагнення досягати кращих результатів. Як підкреслює Коломoeць Г.А. (2024), ці цінності закладають основу для формування здорових соціальних взаємин серед учнів.

Процес соціалізації у фізичній культурі ґрунтується на розвитку навичок комунікації, взаємодії в колективі та відповідальності за свої дії. Бідний М.В. (2023) акцентує увагу на тому, що спортивна діяльність створює умови для формування в учнів колективної свідомості та командного духу. Це підтверджується дослідженнями Ребриної А.А. (2022), яка зазначає, що участь у командних видах спорту сприяє розвитку довіри, взаємопідтримки та вмінню вирішувати конфлікти через конструктивний діалог [2, 8].

Серед ключових аспектів соціалізації через фізичну активність варто виділити:

- розвиток почуття належності до спільноти (Коломоєць Г.А., 2024);
- виховання толерантності та поваги до інших (Данільченко В.О., 2023);
- формування моральних орієнтирів через дотримання спортивних правил і норм (Дутчак М. В., 2024).

Спортивні цінності є важливою складовою формування соціально активної особистості. Згідно з дослідженнями Баженкова Є. В. (2023), участь у спортивних заходах сприяє вихованню в учнів відповідальності за власний результат, а також за дії команди. Це дозволяє учням зрозуміти важливість дотримання правил і норм як у спорті, так і в повсякденному житті.

Як зазначає Коломоєць Г. А. (2024), формування спортивних цінностей також включає розвиток емоційної стійкості. Участь у змаганнях дозволяє учням навчитися справлятися з поразками, що є важливим аспектом у вихованні зрілої особистості.

Сучасні освітні програми, зокрема модельна програма «Фізична культура. 5–9 класи», розроблена Баженковим Є. В. та іншими (2024), інтегрують ці аспекти у навчальний процес. У програмі передбачено використання колективних ігор та змагань для формування у школярів таких якостей, як співпраця, лідерство та толерантність.

Фізична культура є важливим чинником формування гармонійної особистості учнів, оскільки вона поєднує фізичний, емоційний, соціальний та моральний аспекти розвитку. У сучасній освіті вона відіграє ключову роль у формуванні цінностей, вихованні соціально важливих якостей і профілактиці негативних явищ серед молоді.

На думку Баженкова Є. В. (2023), участь у заняттях з фізичної культури сприяє розвитку відповідальності, дисциплінованості, витривалості й уміння працювати в команді. Ці риси є необхідними для адаптації учнів до соціального середовища та їхнього подальшого самоствердження у суспільстві. Спортивні цінності, такі як повага до

суперника, дотримання правил і чесна гра, стають фундаментом для формування моральної свідомості учнів.

Ребрина А. А. (2022) підкреслює, що фізична активність формує не лише фізичні якості, але й розвиває емоційну стійкість. Заняття спортом допомагають учням справлятися з викликами, адаптуватися до складних ситуацій, розвивають навички самоконтролю та стриманості. Це особливо актуально в умовах підвищеної тривожності сучасної молоді. Як зазначає Дутчак М. В. (2024), регулярні фізичні вправи підвищують стійкість до стресів, сприяють позитивному мисленню та покращують психологічне здоров'я школярів.

Фізична культура також має значний виховний потенціал у профілактиці девіантної поведінки. Данільченко В. О. (2023) доводить, що участь у спортивних заходах знижує ризик соціальної ізоляції та сприяє інтеграції учнів із різним рівнем соціального й психологічного розвитку. Колективні спортивні ігри допомагають формувати почуття належності до групи, взаємопідтримки та поваги до інших. За результатами досліджень Коломоєць Г. А. (2024), фізична культура дозволяє перенаправити енергію підлітків у конструктивне русло, зменшуючи прояви агресії та асоціальної поведінки.

Науковці, зокрема Бідний М. В. (2023) та Довгань І. А. (2022), наголошують, що спорт сприяє формуванню таких важливих соціальних якостей, як лідерство, вміння приймати рішення та розв'язувати конфлікти. Участь у командних видах спорту навчає учнів конструктивної взаємодії, розвиває навички співпраці та допомоги. Це особливо цінно для виховання толерантності та культури спілкування серед однолітків [2,4].

Крім того, фізична культура виконує роль у профілактиці залежностей. Як зазначає Круцевич Т. Ю. (2023), заняття спортом формують у школярів стійкі звички до здорового способу життя, знижують ризик залучення до вживання алкоголю чи наркотичних речовин. Фізична

активність також дозволяє учням розвивати впевненість у собі та почуття самоповаги, що є важливим для запобігання девіантній поведінці [6].

Таким чином, фізична культура є потужним інструментом у формуванні гармонійної особистості учнів. Її вплив охоплює різні аспекти – від розвитку фізичних і моральних якостей до соціалізації та профілактики негативних явищ. Інтеграція фізичної культури в освітній процес є важливим напрямом для забезпечення всебічного виховання учнів та їхньої підготовки до життя у сучасному суспільстві.

Фізична культура є потужним засобом соціального виховання в освітньому процесі, і її ефективне використання вимагає врахування педагогічних, психологічних і соціальних аспектів. Для максимальної реалізації соціально-виховного потенціалу фізичної культури у школах слід орієнтуватися на сучасні методичні підходи, які враховують індивідуальні потреби учнів та соціокультурний контекст.

Згідно з дослідженнями Баженкова Є. В. (2023), ключовим завданням є створення сприятливого середовища для розвитку командної роботи серед учнів. Зокрема, рекомендується впроваджувати вправи й ігри, які стимулюють взаємодію та взаємопідтримку. Наприклад, у командних видах спорту важливо, щоб учитель акцентував увагу не лише на результаті, а й на якості співпраці учасників, що сприятиме формуванню довіри та толерантності.

Данільченко В. О. (2023) рекомендує використовувати інтерактивні підходи, зокрема залучення учнів до планування та організації спортивних заходів. Це розвиває у них відповідальність, ініціативність та лідерські якості. Учні можуть брати участь у розробці сценаріїв спортивних свят, організації змагань та підтримки новачків у спорті. Такі практики сприяють їхній соціалізації та формуванню навичок роботи в команді.

Круцевич Т. Ю. (2023) акцентує увагу на важливості використання фізичної культури для профілактики девіантної поведінки. Вчителям рекомендується запроваджувати програми, які включають рухливі ігри,

спрямовані на зняття агресії та розвиток самоконтролю. Наприклад, ігри з чіткими правилами та послідовними етапами дозволяють учням усвідомлювати наслідки своїх дій, а також вчать їх керувати емоціями.

Дутчак М. В. (2024) радить інтегрувати елементи здоров'язберезувальних технологій у фізичне виховання. Це передбачає навчання школярів технік релаксації, дихальних вправ та інших методів боротьби зі стресом. Регулярне використання таких практик у спортивних заняттях сприяє покращенню емоційного стану учнів і підвищує їхню стійкість до психологічних навантажень.

Ребрина А. А. (2022) наголошує, що фізична культура має бути адаптованою до потреб сучасних дітей, з урахуванням індивідуальних особливостей і рівня фізичного розвитку кожного учня. Вчителям пропонується використовувати диференційований підхід: наприклад, розподіл груп на підставі рівня фізичної підготовки, що забезпечує доступність і мотивацію до занять у всіх учасників.

Дослідження Бідного М. В. (2023) підтверджують, що включення в навчальну програму тем, пов'язаних із формуванням здорового способу життя, є важливим елементом фізичного виховання. Вчителям рекомендується проводити бесіди та інтерактивні заняття, де обговорюються цінності спорту, здорове харчування, режим дня та профілактика шкідливих звичок.

Коломоєць Г. А. (2024) радить інтегрувати позакласні форми занять фізичною культурою, зокрема шкільні турніри, змагання між класами та спортивні екскурсії. Це дозволяє створити атмосферу здорової конкуренції, підвищує мотивацію до занять і сприяє зміцненню міжособистісних зв'язків серед учнів.

У свою чергу, Довгань І. А. (2022) пропонує залучати батьків до фізичного виховання дітей, організовуючи спільні спортивні заходи або сімейні дні активності. Це сприяє покращенню сімейних стосунків і формуванню позитивного прикладу для дітей.

Таким чином, реалізація соціально-виховних функцій фізичної культури у школах можлива за умови активного використання інтерактивних, диференційованих і здоров'язберезувальних технологій. Успіх таких заходів залежить від професійної підготовки вчителя, його здатності створити комфортне й мотивуюче середовище, а також від співпраці з батьками й учнівською спільнотою.

Висновки. Фізична культура є одним із ключових елементів сучасного освітнього процесу, який сприяє всебічному розвитку учнів. Проведене дослідження підтвердило значний соціально-виховний потенціал фізичної культури та спорту, які здатні впливати на формування моральних, емоційних, соціальних та фізичних якостей особистості школярів.

Теоретичний аспект. Фізична культура не лише забезпечує фізичний розвиток учнів, але й виконує важливі соціально-виховні функції, зокрема сприяє формуванню цінностей, навичок співпраці, лідерських якостей і соціальної відповідальності. Це підтверджується дослідженнями українських і зарубіжних авторів, які наголошують на інтегративній ролі спорту в розвитку особистості.

Практичний вплив. Регулярні заняття фізичною культурою розвивають емоційну стійкість, самоконтроль і стійкість до стресів, що є особливо актуальним у сучасному світі. Крім того, фізична культура сприяє профілактиці девіантної поведінки та формуванню здорового способу життя.

Рекомендації. Для ефективної реалізації соціально-виховного потенціалу фізичної культури в закладах загальної середньої освіти важливо враховувати сучасні підходи до педагогіки, зокрема інтерактивні методи навчання, здоров'язберезувальні технології, диференційований підхід до організації занять, а також активну взаємодію з батьками та громадськістю [10,11,12].

Перспективи дослідження соціально-виховних функцій фізичної культури в контексті сучасної освіти мають кілька важливих напрямів, які потребують подальшої наукової уваги. Оскільки фізичне виховання відіграє ключову роль у формуванні всебічно розвиненої особистості учнів, вивчення цієї проблеми є необхідним для вдосконалення освітнього процесу та сприяння гармонійному розвитку молоді.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що фізична культура є важливим чинником формування гармонійної особистості учнів. Її інтеграція в освітній процес повинна ґрунтуватися на науково обґрунтованих підходах, які враховують як індивідуальні особливості школярів, так і соціокультурні виклики сучасності. Це дозволить максимально розкрити соціально-виховний потенціал фізичної культури та сприяти гармонійному розвитку молоді.

Література

1. Баженков Є. В. Соціально-виховна функція фізичної культури в освітньому процесі: монографія / Є. В. Баженков. – К.: Вид-во "Освіта", 2023.
2. Бідний М. В. Формування здорового способу життя у школярів через фізичну культуру / М. В. Бідний. – Львів: Видавництво ЛНУ, 2023.
3. Данільченко В. О. Психологічні аспекти соціалізації учнів через спортивні ігри / В. О. Данільченко. – Харків: ХНУ, 2023.
4. Довгань І. А. Залучення батьків до спортивного виховання дітей / І. А. Довгань. – Черкаси: Черкаський державний університет, 2022.
5. Дутчак М. В. Вплив фізичної культури на психологічне здоров'я учнів / М. В. Дутчак. – Одеса: Одеський національний університет, 2024.
6. Круцевич Т. Ю. Соціальна адаптація учнів через фізичну культуру: методи та підходи / Т. Ю. Круцевич. – Київ: Наукова думка, 2023.
7. Коломоєць Г. А. Спортивні програми як інструмент профілактики девіантної поведінки в школах / Г. А. Коломоєць. – Дніпро: Дніпропетровський університет, 2024.

8. Ребрина А. А. Роль фізичної культури у розвитку соціальних якостей учнів / А. А. Ребрина. – К.: Педагогічна преса, 2022.
9. Бідний М. В. Підготовка майбутніх педагогів до організації спортивних заходів у школах / М. В. Бідний. – Харків: Видавництво ХДПУ, 2023.
10. Фролова Т. В. Здоров'язберезувальні технології у фізичному вихованні / Т. В. Фролова. – Київ: Освітній процес, 2022.
11. Чередник В. М. Виховання моральних якостей через фізичну культуру / В. М. Чередник. – Львів: ЛДУФК, 2023.
12. Юрченко І. М. Роль спортивних ігор у розвитку емоційної стійкості учнів / І. М. Юрченко. – К.: Академія педагогічних наук, 2022.
13. Brown, P., & Smith, R. (2017). Sports and National Identity: The Role of Physical Education in Fostering Civic Responsibility and Patriotism. London: Routledge.
14. Johnson, A., & Taylor, J. (2021). The Impact of Physical Activity on Reducing Aggression in Adolescents: A Review of Interventions. *Journal of Youth and Adolescence*, 50

1.8. Стресові чинники та наслідки для психологічного стану студентів першого курсу в умовах війни

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими і практичними проблемами

Стрес є важливим фактором, який значно впливає на фізичний та психоемоційний стан людей, зокрема студентів. В умовах інтенсивного навчання, соціальної адаптації та зовнішніх чинників, таких як економічні труднощі або, у випадку України, війна, рівень стресу серед студентів може суттєво зростати. Це, в свою чергу, має негативні наслідки для їхньої навчальної діяльності, психічного здоров'я, а також соціальних взаємодій [3, с.14–22].

АНОТАЦІЇ

РОЗДІЛ І.

ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА ЯК ВАЖЛИВА ЛАНКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПОТРЕБ РИНКУ ПРАЦІ

1.1. Мова як націєтворчий феномен: мовна ситуація на Донеччині

У розвідці проаналізовано мовну ситуацію на Донеччині. Зазначено, що мовна ситуація в Україні є насамперед результатом тривалої війни проти української мови, української ідентичності та української державності, яку росія розпочала після 1654 року. Підкреслено, що мова – це маркер ідентичності, а борона мовних кордонів – один із наріжних каменів нашої цілісності та суверенітету.

Ключові слова: мовна ситуація, мовна агресія, русифікація, маркер ідентичності, українська державність.

1.2. Засоби масової інформації як інструмент впливу на суспільство: функції та ролі

Стаття присвячена актуальній проблемі впливу на громадську свідомість засобів масової інформації. Зазначено, що засоби масової комунікації не лише інформують населення про поточні події, але й значною мірою впливають на формування суспільних цінностей, установок та поведінкових моделей. Визначено ключові аспекти впливу інформаційної війни на масову свідомість і громадську думку. Розглянуті функції та ролі засобів масової інформації як інструменту впливу на суспільство. Проаналізовано вплив засобів масової інформації на формування громадської думки, як на глобальному, так і на національному рівнях. Доведено, що інформаційний контент виступає як справжня зброя націлена на громадську свідомість.

Ключові слова: громадська свідомість, суспільна поведінка, засоби масової інформації, механізми впливу ЗМІ.

1.3. Критичне мислення – проти міфів і фейків

У статті проаналізовано використання окремих методів розвитку критичного мислення на заняттях з історії України та гуртка «Історичне краєзнавство», як протидія проти міфів і фейків

Ключові слова: критичне мислення, міфи, фейки.

1.4. Проблеми міжнародної міграції українців під час широкомасштабної агресії росії у 2022 році

Виявлені причини та проблеми міжнародної міграції українців під час широкомасштабної війни, що була розв'язана московським режимом проти України у 2022 році. Визначені напрямки міжнародної міграції та допомоги

українським біженцям з боку європейських країн й міжнародних організацій. Розглянуті питання адаптації українських переселенців до нових умов життя в інших країнах.

Ключові слова: міжнародна міграція, Україна, війна, міжнародна допомога, адаптація.

1.5. Соціальна ізоляція літніх людей і вплив повномасштабного вторгнення в Україну на загострення цієї проблеми

Дослідження проблеми соціальної ізоляції літніх людей в Україні. Аналізовані чинники, які сприяють посиленню ізоляції, вплив війни на психологічне та фізичне здоров'я старшого покоління. Виявлені наслідки впливу причин посилення ізоляції літніх людей на їх життя та благополуччя.

Ключові слова: соціальна ізоляція, літні люди, війна, психологічне здоров'я, соціальна підтримка.

1.6. Шлюби та подружні стосунки: причини та мотиви розлучень у сучасній Україні

Розглянуті проблеми розвитку шлюбів та подружніх стосунків в Україні. Виявлена схожість проаналізованих проблем із загальнолюдськими тенденціями у даному питанні. Разом з тим підкреслені особливості впливу на мотиви розлучень в країні в умовах воєнного стану, який було запроваджено з 2022 року у зв'язку з розв'язанням московським режимом повномасштабної війни проти України.

Ключові слова: шлюб, сім'я, розлучення, війна, Україна

1.7. Соціально-виховні функції фізичної культури і спорту у формуванні особистості учнів закладів загальної середньої освіти

Стаття присвячена аналізу соціально-виховних функцій фізичної культури та спорту у формуванні гармонійної особистості учнів закладів загальної середньої освіти. Розглянуто роль фізичної культури як інструменту соціалізації, профілактики девіантної поведінки, розвитку моральних якостей і командної роботи. Дослідження базується на сучасних підходах до організації фізичного виховання, включаючи здоров'язберезувальні технології та інтерактивні методи навчання. Запропоновано практичні рекомендації для інтеграції цих аспектів у навчальний процес.

Ключові слова: фізична культура, соціалізація, гармонійний розвиток, моральні якості, профілактика девіантної поведінки, освітній процес.

1.8. Стресові чинники та наслідки для психологічного стану студентів першого курсу в умовах війни

У статті досліджується проблема стресу серед студентів, особливо першокурсників, та його вплив на їхній психологічний стан і навчальну діяльність. Стрес є важливим фактором, що може значно впливати на ефективність навчання, соціальну адаптацію та загальний емоційний стан студентів. Вивчення стресових чинників та їхніх наслідків допомагає визначити основні причини стресу, а також розробити рекомендації для покращення умов навчання та зниження психоемоційного навантаження. Для цього було проведено опитування серед студентів першого курсу, яке дозволило оцінити рівень стресу за допомогою тесту В. Ю. Щербатих. Результати дослідження показали, що більшість студентів відчують певний рівень стресу, що вимагає уваги і спеціальних заходів для зменшення стресових впливів. Розуміння цієї проблеми є важливим для забезпечення психоемоційного благополуччя студентів і створення підтримуючого навчального середовища.

Ключові слова: стрес, студенти, психологічний стан, навчальний процес, перший курс, психоемоційне навантаження, опитування, стресові чинники, адаптація, зниження стресу, підтримка студентів, емоційне благополуччя.

РОЗДІЛ II. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Priorities of the quality of education in the modern labour market

The importance of the quality of education in the professional training of university graduates is substantiated from the point of view of employers as the main consumers in the labour market and the influence of the quality of professional training of young specialists in institutions of higher education on the process of their employment. The problem of correspondence or inconsistency of needs in certain specialities of the labour market of the existing nomenclature of specialities of higher educational institutions is considered, in particular, the correspondence of the number of specialists trained in higher educational institutions to the number of in-demand specialists from the relevant specialities. It is noted that according to the way the process of employment of young professionals is structured, it is possible to conclude about the functionality of a qualitative criterion of interaction between the labour market and the institute of higher education in modern society.

Keywords: labour market, personnel opportunities, university education, professional training, quality criteria of specialist training, social and labour relations, economic feasibility, social and professional status.

2.2. Проблеми реорганізації мережі українських закладів вищої освіти

Стаття присвячена аналізу проблем, пов'язаних з реорганізацією мережі українських закладів вищої освіти (ЗВО), яка полягає в укрупненні університетів шляхом їх приєднання та об'єднання. Викладені аргументи представників профільного Міністерства щодо необхідності процесу реорганізації, а також думки освітян з цього приводу.

Ключові слова: вища освіта, реорганізація, заклад вищої освіти

2.3. Досвід Донбаської національної академії будівництва і архітектури у сприянні працевлаштуванню випускників

У статті викладено досвід авторів у забезпеченні випускників вишу знаннями та навичками успішного працевлаштування. Такий досвід корениться на початку в громадській роботі авторів з працевлаштування безробітних жінок. Потім досвід накопичувався в ДонНТУ, де один з авторів створив на громадських засадах Центр кар'єри. Робота зі сприяння працевлаштуванню випускників ДонНАБА проводиться у двох вимірах: діяльність відділу практичної підготовки, сприяння працевлаштуванню випускників (керівник О.О.Кліменко) і викладання дисципліни «Самореалізація та побудови кар'єри (працевлаштування)» (доцент Коваленко Л.І.). Особливістю дисципліни є застосування інтерактивних методів у формі тренінгів.

Ключові слова: працевлаштування випускників вишів, тренінги, інтерактивні технології викладання, центр кар'єри, ДонНАБА, ДонНТУ

2.4. Студентське самоврядування як форма соціального виховання майбутніх фахівців

У розвідці аналізується діяльність студентського самоврядування Донбаської національної академії будівництва і архітектури протягом 2015–2024 рр. Зазначається, що участь майбутніх фахівців у студентському самоврядуванні сприяє розвитку в них лідерських якостей та організаційних навичок, формуванню відповідальних та свідомих фахівців, які здатні приймати обґрунтовані рішення та співпрацювати для досягнення спільних цілей.

Ключові слова: студентське самоврядування, студентська спільнота, лідерські якості, професійна підготовка, міжнародна мобільність.

2.5. Позааудиторна активність як інструмент інтеграції компетентностей здобувачів різних рівнів освіти

Сучасні умови функціонування закладів вищої освіти України вимагають впровадження інноваційних підходів до взаємодії зі здобувачами освіти для розвитку їхніх навичок, компетенцій та здібностей. Повномасштабна військова агресія проти України змусила університети,

особливо в регіонах активних бойових дій, продовжувати дистанційне навчання навіть після завершення пандемії COVID-19. Це потребувало значних ресурсів, вдосконалення методичної, організаційної та технічної бази, а також перегляду традиційних підходів до освітнього процесу, який сьогодні розглядається як неперервний, гнучкий та орієнтований на виклики сучасності.

Ключові слова: вища освіта, освітній процес, дистанційне навчання, інформаційні технології, позааудиторна активність.

2.6. Assessing sustainability of educational information infrastructure

Urban information infrastructure is an important element of ensuring the quality of the educational process, as modern educational systems depend on its stable functioning. In the context of growing external threats, such as cyberattacks, man-made disasters and power outages, the assessment of its resilience is of particular importance. The abstracts present an approach to assessing the resilience of the information infrastructure of educational institutions and practical recommendations for improving it, including backup, cloud computing, and the development of continuity plans.

Keywords: *Information infrastructure resilience, cybersecurity in education, risk-based approach, cloud technologies, educational systems, Internet of Things (IoT).*

РОЗДІЛ III.

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ, ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА ПРАВОВИХ ЗАСАД УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ В УКРАЇНІ

3.1. Соціально-економічні наслідки дорожньо-транспортних пригод в Україні

Безпека на автомобільних дорогах є ключовим фактором економічного розвитку країни. В умовах дотримання всіх стандартів безпеки можна досягти "нульової" смертності на дорогах, що дозволяє ефективніше використовувати бюджетні кошти на інші потреби. Зі збільшенням кількості транспортних засобів на дорогах України без належного розвитку інфраструктури зростає ризик аварій. За даними світової статистики, щорічно дорожньо-транспортні пригоди призводять до загибелі десятків тисяч людей і травмування сотень тисяч. Кожна аварія спричиняє значні соціально-економічні втрати, які залежать від тяжкості травм або наявності загиблих.

Ключові слова: *автомобільні дороги, економіка, транспортні засоби, аварія, соціально-економічні.*

3.2. Проблеми розвитку будівельного виробництва і управління кадрами

У даній статті розглянути особливості будівельного виробництва, які необхідно враховувати в процесі управління кадровим персоналом. В сучасних умовах будівельне виробництво має значні проблеми, у тому числі і в кадровому забезпеченні. Це викликає необхідність вдосконалення управління кадрами з урахуванням сучасного стану галузі. Систематизовано проблеми в системі управління персоналом на малих будівельних підприємствах. Надані рекомендації для поліпшення складових системи управління персоналом на будівельних підприємствах.

Ключові слова: персонал, будівельне підприємство, кадровий потенціал

3.3. Концепція якості послуг будівельних підприємств та підприємств сфери житлово-комунального господарства

У статті досліджено концепції якості послуг будівельних підприємств та підприємств сфери житлово-комунального господарства. Визначено роль якості, як важливого критерія діяльності будь-якого підприємства та показника конкурентоспроможності, та визначено місце якості в науці управління. Обґрунтовано важливість якості продукції, послуг та систем управління якості в функціонуванні підприємств сфери будівництва та житлово-комунального господарства. Проведено аналіз етапів розвитку систем управління якістю, надано їх характеристику.

Ключові слова: якість продукції, системи управління якістю, будівельні підприємства, житлово-комунальне господарство.

3.4. ESG-інвестування у сталий розвиток: біржова діяльність та венчурний капітал

Стаття досліджує, як ESG-інвестування трансформує біржову діяльність та венчурний капітал. У статті зазначено причини, що обумовлюють те, що інвестори все частіше обирають компанії, які демонструють відповідальність перед суспільством і довкіллям. Зокрема, розглядаються роль ESG-індексів, ETF та інших інструментів у формуванні портфелів, що відповідають принципам сталого розвитку. Також те, як венчурні інвестори підтримують стартапи, які розробляють інноваційні рішення для вирішення глобальних проблем. Наведено переваги ESG-інвестування для інвесторів та компаній, а також бар'єри, які необхідно подолати для подальшого розвитку цього напрямку. Висвітлюється зростаюча роль ESG-інвестування як рушійної сили сталого розвитку.

Ключові слова: esg-інвестування, сталий розвиток, біржова діяльність, венчурний бізнес, соціальна відповідальність

3.5. Дослідження фінансово-господарської діяльності будівельного підприємства ТОВ «Векторно-інжинірингова компанія»

Стаття присвячена дослідженню фінансово-господарської діяльності будівельного підприємства ТОВ «Векторно-інжинірингова компанія». Надано загальну характеристику діяльності будівельного підприємства ТОВ «ВІК», визначено його основні види діяльності. Визначено місце економічного аналізу господарської діяльності в управлінні підприємством. Проведено аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «ВІК», визначено динаміку змін основних показників. Зроблено основні висновки щодо ефективності фінансово-господарської діяльності будівельного підприємства ТОВ «ВІК».

Ключові слова: будівельне підприємство, фінансово-господарська діяльність, техніко-економічні показники, ТОВ «ВІК».

3.6. Optimal management of housing and utility workers during the development of industry 4.0 the VUCA world

This article considers the peculiarities of management of apartment buildings by homeowners' associations in the aspect of comparative analysis of domestic and foreign practice. It reveals the Ukrainian specifics and the main differences in the formation and development of housing self-government in Ukraine, due to historical, objective, and subjective features. It is concluded that in modern Ukraine it is possible to build its own unique model of management of apartment buildings based on homeowners' associations, which can be based on the best foreign analogs, but at the same time transformed considering the specifics and peculiarities of the Ukrainian economy in general and housing economy.

Keywords: apartment house, Homeowners Association, competition, commercial, optimal management, traditions, private property.

3.7. Забезпечення економічної стійкості та конкурентоспроможності підприємств у післявоєнний період в контексті сталого розвитку

У статті аналізуються управлінські підходи до забезпечення економічної стійкості та конкурентоспроможності підприємств у післявоєнний період, зокрема їх роль у сталому розвитку та вплив на соціально-економічне середовище. Автор досліджує теоретичні засади та організаційно-правові аспекти, які визначають стратегії сталого розвитку підприємств в умовах відновлення економіки. Окрему увагу приділено сучасним управлінським практикам, що допомагають підприємствам адаптуватися до нових реалій, а також викликам, які постають перед ними в умовах післявоєнного відновлення. Визначено ключові фактори, які забезпечують ефективне відновлення промисловості, і запропоновано рекомендації щодо удосконалення управлінських підходів для забезпечення стійкого розвитку підприємств у довгостроковій перспективі.

Ключові слова: конкурентоспроможність, сталий розвиток, управлінські підходи, підприємства, післявоєнний період, соціально-економічне середовище, організаційно-правові аспекти.

3.8. Ефективне управління людськими ресурсами в проєктах як ключовий фактор успіху: стратегічний підхід, мотивація та розвиток команд

Управління людськими ресурсами в проєктах є критично важливим аспектом для досягнення успіху в реалізації будь-яких проєктів. В умовах постійних змін і високої конкурентної боротьби для організацій стає необхідним ефективно залучати, мотивувати та координувати свою команду. Успіх проєкту напряду залежить від правильно підібраних кадрів, здатних не лише виконувати поставлені завдання, а й активно співпрацювати, адаптуватися до нових умов і знаходити оптимальні рішення у складних ситуаціях. З огляду на стрімкий розвиток технологій, змінювані умови бізнес-середовища, а також зростаючі вимоги до якості та швидкості виконання завдань, важливість ефективного управління людськими ресурсами стає ще більш очевидною. Успішна реалізація проєктів можлива лише за умови належного керівництва командою, створення сприятливих умов для розвитку її членів і забезпечення їх залученості до досягнення загальних цілей.

Ключові слова: управління проєктами, стратегічний підхід, людські ресурси, мотивація, лідерство, команда, комунікація.

РОЗДІЛ IV.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАУЦІ, ОСВІТІ ТА ТЕХНІЦІ

4.1. Використання мережевих технологій для покращення навчального процесу

Стаття присвячена дослідженню ролі мережевих технологій у сучасному освітньому процесі. Розглядаються можливості використання комп'ютерних мереж для ефективного обміну інформацією, доступу до навчальних ресурсів, а також для організації дистанційного навчання та інтерактивної взаємодії між учнями і викладачами. Акцентується увага на позитивному впливі мережевих технологій на навчальну діяльність, включаючи доступ до глобальних інформаційних джерел, зручність у використанні електронних засобів комунікації та забезпечення індивідуалізованого підходу до навчання. Підкреслюється важливість інтеграції мережевих технологій у навчальний процес для підвищення його ефективності та доступності.

Ключові слова: мережеві технології, комп'ютерні мережі, дистанційне навчання, навчальні ресурси, електронна комунікація, інтерактивне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, ефективність навчального процесу

4.2. Розробка алгоритму підготовки пропозицій для розширення смарагдової мережі на базі гіс-інструментарію

У статті розглядається проблема розширення Смарагдової мережі в межах Донецької області, що є актуальним завданням для збереження біорізноманіття та забезпечення стійкого управління природними ресурсами. Запропоновано алгоритм, який базується на використанні геоінформаційних технологій і сучасних баз даних біорізноманіття для ідентифікації територій з високим природоохоронним потенціалом. З бази GBIF було зібрано дані про види, занесені до Червоної книги України та переліків МСОП. Для забезпечення достовірності відбиралися лише записи, підтверджені авторитетними джерелами. Дані імпортовано до середовища QGIS, де створено теплокарту, що візуалізує області з найбільшою концентрацією раритетних видів. На основі теплокарти сформовано векторні полігони, які відображають території, перспективні для включення до мережі. Результати дослідження виявили важливі території, що залишаються поза межами Смарагдової мережі, зокрема регіональний ландшафтний парк «Краматорський», заказник «Зміїна гора» та окремі ділянки Національного природного парку «Святі гори». Запропонований підхід дозволяє визначати прогалини в мережі, формувати обґрунтовані рекомендації щодо її розширення та слугувати основою для прийняття природоохоронних рішень.

Ключові слова: Emerald Network, Червона книга України, GBIF QGIS, смарагдова мережа.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

РОЗДІЛ І.

ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА ЯК ВАЖЛИВА ЛАНКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПОТРЕБ РИНКУ ПРАЦІ

1.1. Лисак Лариса. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

1.2. Харченко Яна, Колодяжна Алла. Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна.

1.3. Лисак Тетяна. Слов'янський фаховий коледж Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний університет»», м. Слов'янськ, Донецька область, Україна.

1.4. Бабенко Валерій, Богуславська Софія. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

1.5. Бабенко Валерій, Чаплик Олександра. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

1.6. Бабенко Валерій, Северінова Соф'я. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

1.7. Качан Олексій. Вінницька академія післядипломної педагогічної освіти, м. Вінниця, Україна.

1.8. Кравцова Анна. ВСП «Краматорський фаховий коледж промисловості, інформаційних технологій та бізнесу ДДМА», м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

РОЗДІЛ ІІ.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Бейлін Михайло, Соїна Ірина, Желтобородов Олександр. Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків, Україна.

2.2. Кльон Андрій. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

2.3. Коваленко Людмила, Омельченко Микола, Кліменко Олена. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

2.4. Лисак Лариса, Бережна Анастасія, Івахненко Марія. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

2.5. Чуб Ольга. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна.

Новожилова Марина. Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, м. Харків, Україна.

2.6. Черкасова Валерія. Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова, м. Харків, Україна.

РОЗДІЛ III.

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ, ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА ПРАВОВИХ ЗАСАД УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ В УКРАЇНІ

3.1. Бачинська Дар'я, Чиж Олег. Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький, Україна.

3.2. Беззубко Борис, Романова Мар'яна. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

3.3. Єфременко Вікторія. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

3.4. Павлюк Тетяна. Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна.

3.5. Точонов Ігор, Стецюра Денис. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

3.6. Konyev Anna. Heilbronn University, Germany.

Dolgalova Olena. Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture, Ukraine.

3.7. Сергієнко Тетяна, Лобань С. Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, Україна.

3.8. Полусмяк Юлія. Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна.

РОЗДІЛ ІV.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАУЦІ, ОСВІТІ ТА ТЕХНІЦІ

4.1. Кравцова Анна. ВСП «Краматорський фаховий коледж промисловості, інформаційних технологій та бізнесу», м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

4.2. Марченко Наталія, Височин Максим, Васильєва Вікторія. Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Донецька область, Україна.

Наукове видання

**ВИЩА ТЕХНІЧНА ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ:
ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

Редакційна рада:

В. В. Єфременко, Л. К. Лисак, О. В. Долгальова,
Ю. В. Грицук.

Рекомендовано до друку вченою радою
Донбаської національної академії будівництва і архітектури
Протокол №5-24/25 (107) від 26.12.2024 р.

Дизайн обкладинки: Ю. В. Грицук